ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

SPORTCHILARGA RUS TILINI O‘RGATISHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI

Aliyeva Shirin Baxtiyarovna – O‘zbekiston davlat
jismoniy tarbiya va sport universiteti
O‘zbek va chet tillari kafedrasi dotsenti

Annotatsiya. Maqolada sportchilarga rus tilini samarali o‘rgatishda sun’iy intellekt (AI) texnologiyalaridan foydalanishning ilmiy-nazariy va amaliy jihatlari, afzalliklari, imkoniyatlari va samaradorligi haqida fikr yuritilgan. Sun’iy intellekt asosidagi ta’lim platformalari sportchilar uchun individual, interaktiv va motivatsion o‘quv muhitini yaratish imkoniyatlari, til o‘rgatishdagi adaptiv yondashuv, avtomatik baholash tizimlari, nutqni tahlil qilish algoritmlari va interaktiv muloqot muhitining ahamiyati tahlil qilingan.
Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, til o‘rgatish, sportchilar, rus tili, ta’lim texnologiyalari, interaktiv tizim.

ЗНАЧЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОБУЧЕНИИ СПОРТСМЕНОВ РУССКОМУ ЯЗИКУ

Алиева Ширин Бахтияровна — доцент кафедри
узбекского и иностранних языков
Узбекского государственного университета
физической культури и спорта.

Аннотация. В стате рассматриваются научно-теоретические и практические аспекти исползования технологий искусственного интеллекта (АИ) при эффективном обучении русскому язику спортсменов, а также их преимушества, возможности и эффективност. Анализируются возможности создания индивидуалной, интерактивной и мотивационной учебной среди для спортсменов на основе платформ, исползуюших искусственний интеллект; рассматриваются адаптивний подход в обучении язику, системи автоматической оценки, алгоритми анализа речи и значение интерактивной коммуникативной среди.
Ключевие слова: искусственний интеллект, обучение язику, спортсмени, русский язик, образователние технологии, интерактивная система.

THE IMPORTANCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN TEACHING THE RUSSIAN LANGUAGE TO ATHLETES

Alieva Shirin Bakhtiyarovna — Associate Professor,
Department of Uzbek and Foreign Languages,
Uzbek State University of Physical Education and Sports.

Annotation. The article examines the scientific-theoretical and practical aspects of using artificial intelligence (AI) technologies for effective teaching of the Russian language to athletes, as well as

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-11

their advantages, opportunities, and efficiency. It analyzes the possibilities of creating an individualized, interactive, and motivational learning environment for athletes based on AI-powered platforms; discusses the adaptive approach in language teaching, automatic assessment systems, speech analysis algorithms, and the importance of an interactive communicative environment.
Keywords: artificial intelligence, language learning, athletes, Russian language, educational technologies, interactive system.

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida sport nafaqat jismoniy tayyorgarlik, balki til va madaniyatlararo muloqot qobiliyatini ham talab etadi. Xalqaro musobaqalarda qatnashuvchi sportchi nafaqat o‘z sport mahorati bilan, balki boshqa mamlakatlar vakillari bilan muloqot qilish qobiliyati bilan ham ajralib turadi. Shu nuqtai nazardan, sportchilar uchun xorijiy tillarni, jumladan rus tilini bilish muhim omil hisoblanadi. Shu bois, til o‘rgatishda zamonaviy texnologiyalar, jumladan, sun’iy intellekt (AI) lardan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

An’anaviy til o‘qitish usullari sportchilar uchun hamisha samarali bo‘lmaydi, chunki ularning vaqt jadvali zich va o‘quv jarayonida individual yondashuv talab qilinadi. Shu sababli, sun’iy intellekt texnologiyalarini til o‘qitish jarayoniga joriy etish sportchilarning ehtiyojlariga mos, dinamik va samarali ta’lim muhitini yaratish imkonini beradi.

Sun’iy intellekt va til o‘qitishdagi zamonaviy tendensiyalar

Sun’iy intellekt (AI) — inson fikrlashini, o‘rganishni va qaror qabul qilish jarayonini taqlid qilishga qodir bo‘lgan kompyuter tizimidir. Ta’lim sohasida AI quyidagi yo‘nalishlarda keng qo‘llanilib kelmoqda:

Adaptiv ta’lim tizimlari: har bir o‘quvchi va talabaning bilimini tahlil qilib, individual mashqlar taklif etadi;

Avtomatik baholash va fidbek tizimlari: grammatika, talaffuz va yozma nutqni avtomatik tahlil qiladi;

Ovoz va nutq texnologiyalari: talaffuzni to‘g‘rilash, interaktiv muloqot va real vaziyatlarda mashq qilish imkonini yaratadi;

Tabiiy tilni qayta ishlash: AI o‘quvchi bilan real vaqtda tilda suhbat qurishi, xatolarni aniqlab, to‘g‘ri yo‘nalish berish imkoniyatini yaratadi.

Ushbu texnologiyalar sportchilar uchun maxsus moslashtirilgan ta’lim muhitini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Sportchilar uchun rus tilini o‘rgatishda sun’iy intellektlarning o‘rni

Individual ta’lim va adaptiv yondashuv

Sportchilarning tayyorgarlik darajasi va vaqt imkoniyatlari turlicha bo‘ladi. AI tizimlari sportchining til bilimini tahlil qilib, avtomatik ravishda shaxsiy o‘quv reja tuzadi. Masalan, grammatik bilimlari yetarli, lekin talaffuzida muammo bo‘lgan o‘quvchiga ovozli mashqlar ko‘proq beriladi.

Nutq va talaffuzni takomillashtirish

AI asosidagi ovozli dasturlar (masalan, ChatGPT Voice, Duolingo Max, Elsa Speak) sportchining talaffuzini baholaydi va real vaqtda to‘g‘ri yo‘nalish beradi. Bu xalqaro musobaqalarda intervyu berish, jurnalistlar bilan muloqot qilish, yoki trener bilan chet tilida suhbat qurishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Motivatsiya va interaktiv o‘quv muhiti

AI ta’lim platformalari geymifikatsiya usuli orqali (ball, mukofot, daraja tizimi) sportchilarda raqobat va qiziqish hissini kuchaytiradi. Geymifikatsiya usuli (ingl. gamification) — bu o‘quv jarayonini

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-11

o‘yin elementlari orqali qiziqarli va motivatsion qilish usulidir. Geymifikatsiyaning asosiy g‘oyasi — insonlarda tabiiy ravishda mavjud raqobat, yutuqka erishish va motivatsiya hislarini ta’lim jarayonida faollashtirishdir. Bu usul natijasida o‘quvchi (yoki sportchi):

o‘rganishni “majburiyat” deb emas, qiymatli jarayon va o‘yin sifatida qabul qiladi;

o‘z natijalarini ko‘rib, o‘z-o‘zini rag‘batlantiradi;

doimiy ravishda ilgarilashga intiladi.

Bu sportchi psixologiyasiga yaqin — natijaga erishishga yo‘naltirilgan yondashuvdir.

Real muloqot simulyatsiyasi

AI chatbotlar orqali sportchilar turli hayotiy va sport vaziyatlarida rus tilida suhbat qilishni mashq qiladilar:

intervyu berish;

matbuot anjumanlarida ishtirok etish;

muxlislar bilan suhbat qurish;

xalqaro jamoalar bilan muloqot.

Bu ularning amaliy kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

AI chatbotlar (so‘zlashuvchi sun’iy intellektlar) o‘zi nima?

AI chatbot — bu sun’iy intellekt (AI) asosida ishlaydigan dastur bo‘lib, u odamlar bilan tabiiy tilda (yozma yoki og‘zaki) muloqot qila oladi. YA’ni, chatbot insonning savollariga javob beradi, ma’lumot izlab beradi, buyurtma qabul qiladi, maslahat beradi va boshqa vazifalarni bajaradi. Talabalar rus tilida mavzularni berish orqali, suhbat yoki monologlar tarzida og‘zaki nutqlarini rivojlantirishlari mumkin.

Chatbotlar asosan ikki turda ishlaydi:

Qoidalarga asoslangan chatbotlar (Rule-based)

- Oldindan yozilgan ssenariylar va javoblar asosida ishlaydi. Masalan:

– Siz: “Salom”

–Bot: “Salom! Qanday yordam kerak?”

Foydalanuvchi ssenariydan tashqari savol bersa, bot javob topolmaydi.

AI yoki NLP (Natural Language Processing) asosidagi chatbotlar: bu chatbotlar sun’iy intellekt va mashinali o‘rganish texnologiyalaridan foydalanadi. Ular so‘zlarning ma’nosini tushunadi, kontekstni hisobga oladi va yangi savollarga mos javob yarata oladi. Masalan: ChatGPT, Google Bard, Claude, Gemini va boshqalar.

Eng mashhur chatbotlarga: ChatGPT (OpenAI), Google Gemini (Bard), Claude (Anthropic), Microsoft Copilot, Replika — shaxsiy suhbatdosh sifatida yaratilgan AI, Jasper Chat — marketing yozuvlari uchun mo‘ljallangan.

Sun’iy intellektdan foydalanishning afzallik va muammolari mavjud:

Afzalliklar:

Talabalarga moslashgan individual ta’lim imkoni;

Tezkor fidbek va xatolarni avtomatik tahlil qilish;

Vaqt va resurs tejamkorligi;

Sportchilarning ishchi jadvaliga mos onlayn ta’lim imkoniyati;

Ta’lim jarayonini motivatsion va qiziqarli qilish.

Muammolar:

AI dasturlari uchun yuqori texnik imkoniyatlar zarur;

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-11

Tilning madaniy va psixologik qirralarini AI to‘liq ifodalay olmasligi;
O‘qituvchi roli kamayishi natijasida inson omilining cheklanishi.
Bu muammolarni bartaraf etish uchun AI ni inson o‘qituvchisi bilan birgalikda qo‘llash — gibrid ta’lim modeli — eng samarali usul hisoblanadi.
Ilmiy-amaliy tavsiyalar
Sport ta’lim muassasalarida AI asosidagi “Rus tili sportchilar uchun” maxsus onlayn kurslarini ishlab chiqish;
AI chatbotlar orqali musobaqa oldi suhbat va intervyu simulyatsiyalari tashkil etish;
Sportchilarning ovozli nutqini tahlil qiladigan maxsus AI assistentlar joriy etish;
Rus tili o‘qituvchilari uchun “AI pedagogikasi” bo‘yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish;
AI texnologiyalarini milliy sport ta’lim tizimiga integratsiya qilish bo‘yicha metodik qo‘llanma tayyorlash.

Xulosa. Sun’iy intellekt texnologiyalari sportchilarga rus tilini o‘rgatishda yangi imkoniyatlar eshigini ochadi. U an’anaviy ta’limni individuallashtiradi, interaktiv muhit yaratadi va nutq ko‘nikmalarini amaliy yo‘l bilan rivojlantiradi. Bu orqali sportchilar xalqaro sport maydonlarida nafaqat jismoniy, balki intellektual va kommunikativ jihatdan ham raqobatbardosh bo‘ladilar.
Kelgusida sun’iy intellektga asoslangan ta’lim tizimlari sport sohasidagi pedagogika, psixologiya va tilshunoslikni birlashtirgan holda, yangi avlod sportchilarni tayyorlashda muhim rol o‘ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Андреев А.А. *Искусственный интеллект в образовании: концепции и технологии.* – Москва: Просвещение, 2022.
2. Raxmonov B. Zamonaviy ta’limda raqamli texnologiyalardan foydalanish usullari. – Toshkent: Fan, 2023.
3. Krashen S. *Second Language Acquisition and Input Hypothesis.* – Oxford University Press, 2021.
4. OpenAI Research. *Language Learning with AI Tutors.* – 2024.
5. Maxmudov A. Sport psixologiyasida innovatsion yondashuvlar. – Toshkent, 2022.
6. UNESCO Report. *AI and Future of Language Education.* – Paris, 2023.